

Fondstypologier

En forståelse af den danske fondsverden starter med at forstå, at der er flere forskellige typer af fonde og organisationer, der kalder sig fonde, selvom de har en anden organisationsform og er under anden lovgivning. Den store diversitet blandt danske fonde påvirkes mest af fondens formål, filantropiske tilgang og konkrete aktiviteter. Fondstypen påvirker få, men væsentlige forhold inden for aktiviteter, finansiering, governance og tilsyn.

I Danmark findes der overordnet seks typer af organisationer, der beskrives som "fond".

Erhvervsdrivende fond:

En selvejende organisation, der er stiftet med egen formue, vedtægter og bestemmende indflydelse (ejerandel) i mindst én virksomhed. Vedtægterne beskriver fondens formål*.

Almen fond (ikke-erhvervsdrivende fond):

En selvejende organisation, der er stiftet med egen formue og vedtægter. Vedtægterne beskriver fondens formål*.

Selvejende institution, etableret som fond:

En organisation, der oftest er stiftet for at varetage en konkret opgave, som f.eks. at drive børnehave, forlag eller lignende. Den kan være klassificeret som fonde eller "andre institutioner".

Filantropisk forening (fondslignende forening):

Foreninger under lov om visse erhvervsdrivende virksomheder. De kan have medlemmer, de kan være erhvervsdrivende, de kan have egen formue, og de kan være uddelende.

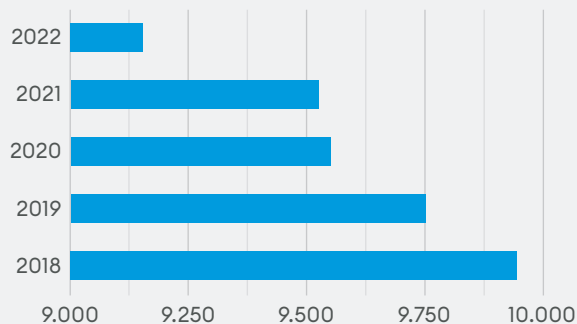
Fond etableret ved lov (statslige, kommunale og halvoffentlige fonde):

Fonde, der er etableret ved lov, har en offentlig defineret vedtægt, der kan ændres ved lov eller bekendtgørelse. De er ofte ikke selvejende, men underlagt ministerens instruktionsbeføjelse. Det offentlige Danmark har ofte udpegningsret til bestyrelsen.

Kapital- og investeringsfond:

Ordet fond bruges også om kapital- og investeringsfonde, som er privatejede finansielle virksomheder. De er ofte aktieselskaber, der har til formål skabe afkast for deres investorer. **Kapital- og investeringsfonde behandles ikke yderligere i dette faktaark, fordi de ikke er stiftet som fond og ikke er under fondslovgivningen.**

Antal fonde i Danmark

Ifølge CVR-registeret findes der omkring 9.155 fonde i Danmark. Der findes desuden et antal meget små fonde, der ikke har pligt til at registrere sig. Antallet af fonde er derfor lidt større end angivet her.

Alle erhvervsdrivende fonde skal registreres. Pr. januar 2024 var der **1.435 erhvervsdrivende fonde** i Danmark.

Når man vil forstå forskellene på de forskellige fondstyper i Danmark, kan man med fordel se på følgende fire aspekter. Se desuden overblikket på side 2.

A Aktiviteter: Fonde opfattes ofte som enheder, der uddeler midler til almennyttige, familie- eller virksomhedsrettede formål. Men fondes aktiviteter kan også inkludere ejerskab og ledelse af erhvervsvirksomheder, egne almennyttige aktiviteter og meget mere. Fondens formål besluttet af stifteren og angiver hvad fonden gør og nogle gange hvordan. Det er normalt, at fonde har en blanding af forskellige aktiviteter.

F Finansiering kan komme fra erhvervsdrift investeringer, finansielt afkast af fondens formue (herunder fondsendowment**), indsamling/arv, medlemskontingent mv.

G Governance (overordnet styring): En fonds formål og bestyrelse bestemmer, hvad der uddeles til, hvordan fonden ledes og de overordnede aktiviteter. Vedtægterne udgør den styrende ramme for bestyrelsen, med overordnet indflydelse fra fondstilsyn, medlemsdemokrati eller staten.

T Tilsyn: Hvem der fører tilsyn med en fond, afhænger af fondens kerneaktivitet eller oprindelse. Langt de fleste fonde er under tilsyn af en af følgende styrelser:

→ Erhvervsstyrelsen: Dækker erhvervsdrivende fonde, der har ejerskab (bestemmende indflydelse) over mindst én erhvervsvirksomhed, hvor ejerskabet er en væsentlig del af fondens virke.

→ Civilstyrelsen: Dækker alle andre fonde og fondslignende foreninger

Fonde, som ikke er underlagt tilsyn af de to nævnte styrelser, kan i stedet være underlagt tilsyn af:

→ Ministerier: Afhængigt af fondens formål, f.eks. Kulturministeriet, Socialministeriet eller Transport- og boligministeriet.

→ Kommuner/Regioner

* Formål: Hvordan og til hvad fonden skal anvende sit overskud.

** Fondsendowment er en varig finansiell kilde, som bruges til at skabe indtægter via investeringer. Disse indtægter understøtter fondens aktiviteter, og sikrer vedvarende støtte til fondens formål. Typisk er dette midler fra stifteren af fonden, hvor midlerne således er grundlaget for fondsformuen.

Overblik over forskellige, danske fondstypers aktiviteter, finansiering, governance og tilsyn

Den store diversitet blandt danske fonde påvirkes mest af fondens formål, filantropiske tilgang og konkrete aktiviteter. Fondstypen påvirker få, men væsentlige forhold inden for de fire valgte parametre som blev beskrevet på side 1. Skemaet herunder beskriver arketyperne, men der vil være undtagelser på stort set alle parametre.

		Erhvervsdrivende fonde	Almene fonde	Selvejende institutioner	Foreninger	Fonde stiftet ved lov
Aktivitetstyper. Kan være ...	Almennyttigt uddelende til en bred kreds	✓	✓	✓	✓	✓
	Ikke-almennyttigt uddelende til en smallere kreds	✓	✓	✓	✓	✓
	Drift af eksempelvis sociale institutioner, museer og spillesteder		✓	✓	✓	✓
Finansiering kan stamme fra ...	Erhvervsdrift	✓		✓	✓	
	Mindre erhvervsaktivitet (der ikke er en væsentlig del af fondens virke).		✓			✓
	Finansielt afkast / Investeringer	✓	✓	✓	✓	✓
	Fondsendowment (se forklaring på side 1)	✓	✓	✓		
	Offentlig finansiering					✓
	Indsamling/private donationer/pengegaver/arv		✓	✓	✓	
	Medlemskontingent / brugerbetaling				✓	
Governance	Bestyrelsens sammensætning	Bestyrelsen vælger personer inden for vedtægtens bestemmelser	Bestyrelsen vælger personer inden for vedtægtens bestemmelser	Bestyrelsen vælger personer inden for vedtægtens bestemmelser	Bestyrelsen vælges helt/delvist ved medlemsdemokrati og af bestyrelsen inden for vedtægtens bestemmelser	Besluttet ved lov. Valg af personer sker af udpegningsberettigede
	Vedtagelse/ændring af formål	Erhvervsstyrelsen	Civilstyrelsen	Civilstyrelsen	Generalforsamlingen	Følger stiftende lovtæst (ofte en minister for relateret område)
Tilsyn føres af ...	Erhvervsstyrelsen	✓				
	Civilstyrelsen		✓		✓*	
	Ministerium (alternativt kommune/region)			✓		✓
Eksempler på denne type i Danmark		Novo Nordisk Fonden, Carlsbergfondet, Lundbeckfonden, Otto Mønstedts fond og A.P. Møller Fonden	Mary Fonden, Velux fonden, Nordea-fonden, Spar Nord Fonden, SOS-Børnebyerne og Læger uden grænser	Børnehaver, plejehjem, bosteder, museer og spillesteder. Et eventuelt overskud sendes tilbage til kerneaktiviteten eller formålsbestemte uddelinger	Realdania, Forenet Kredit, Foreningen Velliv, Visitnordsjælland og Dantaxi 4x48 *Omdannede tidligere finansielle virksomheder som f.eks. Realdania er under tilsyn af Erhvervsstyrelsen mens øvrige foreninger som udgangspunkt er under Civilstyrelsen	Lokale og Anlægsfonden, Grundejernes Investeringsfond, Landsbyggefonden, Danmarks Grundforskningsfond og Promille- og produktionsafgiftsfondene

Kilde: Udarbejdet af Fondenes Videnscenter med input fra fonde, Erhvervsstyrelsen og følgende produkter fra Fondenes Videnscenter: Vidensnotat om Fondsdanmark og Faktaarket Fondes Bevillinger 2022.

August 2024